

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології

на тему:

ОБРАЗ ЖІНКИ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Студентки групи яп01-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська

Андрющенко Єлизавети Олександрівни

Науковий керівник:

Викл. Дементьєва Т.С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	5
1.1.Фразеологія як галузь лінгвістики.....	5
1.2.Фразеологічні одиниці та їх особливості в японській мові.....	10
1.3.Стереотипи та образи в японській мові.....	16
Висновки до 1 розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В ЯПОНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	21
2.1.Специфіка образів жінки в японській мові: стереотипи та структури образів.....	21
2.2.Способи вираження жіночих образів у фразеологічних одиницях японської мови.....	25
2.3.Аналіз фразеологічних одиниць з гендерним компонентом, що позначає жінок в японській мові.....	28
Висновки до 2 розділу.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
要約.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38

ВСТУП

Японія, як країна, зберігає багатий культурний спадок, в якому віддзеркалюються традиції, релігійні погляди та суспільні норми, що впливають на ставлення до ролі жінки. Фразеологічні одиниці, що описують жіночий образ, стають важливим елементом вивчення культурного контексту та відображення соціокультурних трансформацій у сучасному японському суспільстві.

Отже, дослідження образу жінки у фразеологічних одиницях японської мови є актуальним завданням, що може розширити наше розуміння культурних та соціальних аспектів жіночого образу, а також пролити світло на динаміку змін у сприйнятті гендерних ролей в сучасному світі.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що історія кожної культури нерозривно пов'язана із системою цінностей, соціокультурним контекстом та рольовими стереотипами, які формують уявлення суспільства про різні аспекти життя. В цьому контексті особливо цікаво вивчати образ жінки, оскільки саме він визначає її статус у суспільстві та впливає на сприйняття різних життєвих ситуацій. Одним із важливих аспектів дослідження образу жінки в цьому контексті є вивчення фразеологічних одиниць, які відображають важливі аспекти культури та менталітету.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці японської мови.

Предметом дослідження є образ жінки, наявний у фразеологічних одиницях японської мови.

Мета курсової роботи полягає в систематичному та глибокому визначенні позиції образу, статусу та значимості жінки в фразеологічних одиницях японської мови.

З огляду на мету постають наступні **завдання**:

- вивчити теоретичні основи фразеології як галузі лінгвістики;
- аналізувати фразеологічні одиниці та їх особливості в японській мові;
- розглянути стереотипи та образи в японській мові, зосереджуючись на їх ролі в фразеології;

- визначити специфіку образів жінки в японській мові, включаючи аналіз стереотипів та структур образів;
- дослідити способи вираження жіночих образів у фразеологічних одиницях японської мови;
- здійснити аналіз фразеологічних одиниць, що мають гендерний компонент та вказують на жінок в японській мові.

Матеріал дослідження. У рамках дослідження образу жінки у фразеологічних одиницях японської мови матеріалом дослідження виступили книги “Жінки в Японії Мейджі: досліджуючи нижчий клас японської індустріалізації (Narayan, 2016) та “Жінки в японських виразах” (Storm, 1992) методом суцільної вибірки було дібрано та використано 50 фразеологічних виразів і висловів, що відображають різні аспекти жіночості та ролі жінки в японському суспільстві. Ці одиниці були аналізовані з погляду їхнього значення, вживання та відображення соціокультурних аспектів.

Для вирішення поставлених завдань були використана низка **методів** дослідження, такі як: аналіз текстів, порівняльний аналіз, історичний аналіз, контент-аналіз та соціокультурний підхід. Кожен метод допомагає виявити різні аспекти образу жінки в японській фразеології.

Наукова новизна дослідження обумовлена тим, що:

- вперше було проведено дослідження про специфіку образів жінки в японській мові, стереотипів та структурних образів;
- було здійснено більш детальний аналіз фразеологічних одиниць з гендерним компонентом, що позначає жінок в японській мові.

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що його результати дадуть змогу точніше розглянути розуміння особливостей образу жінки у мовленні може мати практичне застосування у викладанні мов, перекладацькій діяльності та культурному обміні, сприяючи формуванню глибокого розуміння японської культури та її мовленнєвого виразу.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів із підрозділами, загальних висновків та списку використаних джерел у кількості 24 найменувань. Таким чином, загальний обсяг роботи складає 36 сторінок

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

1.1. Фразеологія як галузь лінгвістики

Фразеологія, як галузь лінгвістики, є важливим напрямом досліджень, який зосереджується на вивченні фразеологічних одиниць - стійких виразів, що мають відносно стійке значення, використовуючи мовні одиниці. Вона вивчає фразеологічні одиниці, їх походження, будову, семантику, синтаксичні властивості та функції в мові. Фразеологічні одиниці можуть включати в себе приказки, прислів'я, фрази, вирази, афоризми та ідіоми, які відображають культурні, історичні та соціальні аспекти мови.

Усі фразеологічні висловлювання є частинами великої системи фразеології, яка вивчається у лінгвістичному просторі за допомогою науки, відомої як фразеологія. Протягом останніх десятиріччів теорія фразеології досягла значних досягнень: розроблено критерії для визначення фразеологічних одиниць, створено кілька класифікаційних схем для їхнього розподілу. Тривають активні дослідження структурно-семантичних властивостей фразеологізмів та їхнє функціонування в мові художніх творів, а також розробляються теоретичні основи фразеографії. (Cheris Kramarae, 1981. с. 30).

Фразеологія – це досить нова галузь науки, що постійно розвивається та залучає все більше дослідників та вчених. Навіть серед лінгвістів існує відсутність повної згоди стосовно основного предмету дослідження фразеології, але загальна оцінка її як наукової галузі є єдиною, незважаючи на деякі розбіжності (Gastineau, 2015).

Вчені, які досліджують фразеологію, пропонують різноманітні визначення цього поняття у своїх наукових працях, і ці визначення можуть відрізнятися між собою. У лінгвістиці термін "фразеологія" використовується для опису окремого

напрямку мовознавства, який спеціалізується на вивченні сталих словосполучень з складною семантикою (Kincaid, 2010). Ці сталі вислови також відомі як фразеологічні одиниці або фразеологізми. Крім того, термін "фразеологія" використовується для опису загальної кількості подібних словосполучень, які є характерними для певної мови. Етимологічно термін "фразеологія" розуміється як наука про фразу. Отже, фразеологія – це галузь мовознавства, яка вивчає виключно фразеологічні одиниці (Sekiguchi, 2010, с.97).

Фразеологія є наукою, що вивчає стійкі поєднання слів, в яких семантика має складний характер. Основною одиницею вивчення в фразеології є синтаксична конструкція (Андрейчук, 2015. с.17). Це призводить до того, що результатами фразеологічних досліджень є спеціальні колекції або довідники, які містять описи синтаксичних одиниць різної структури та розміру. Різноманіття структур таких одиниць є надзвичайно великим і ускладнює завдання їх систематизації. Таким чином, фразеологізм може мати форму словосполучення, комбінації слів, структури однорідних членів речення, простого речення і т.д.

Фразеологія, як наука, досліджує стійкі комбінації двох чи більше слів, які об'єднуються за семантичною цілісністю і у мовленні виступають як готові словесні формули. В рамках фразеології проводяться специфічні дослідження структури фразеологічних одиниць і механізмів утворення семантичної цілісності в словосполученнях. Фразеологія аналізує причини формування фразеологічних виразів та вивчає взаємозв'язки між ними та іншими лінгвістичними одиницями, такими як слово, словосполучення і речення. До функціональних особливостей фразеології також входить розгляд історико-етимологічної бази фразеологічних одиниць та визначення законів їх розвитку (Omori, 1920).

Фразеологія відрізняється тим, що вона зберігає інформацію, що відображає національно-культурні особливості, і ця особливість виявляється в різноманітності. Іншими словами, фразеологія представляє собою вербальне вираження стереотипів, уявлень і оцінок певного суспільства, що об'єднує в собі його традиції, звичаї, ритуали та релігійні аспекти, філософські концепції

(Magnúsdóttir, 2015). Культурна пам'ять народу особливо яскраво виявляється через фразеологічний компонент мови. За словами В. Н. Телія, фразеологічний наповнення мови грає важливу роль у передачі культурно-національної ідентичності народу в цілому, оскільки образний зміст фразеологічних одиниць втілює культурно-національний світогляд (Ржевська, 2018. с.61).

Фразеологія служить відзеркаленням формування національної культури, включаючи історію, політику, мистецтво, театр, музику, літературу та інші аспекти національної самоідентичності. Вона також вказує на формування національної мовної особистості та містить компоненти етнокультури. Фразеологія, як інструмент, дозволяє аналізувати коріння формування національної культури та мовної особистості, відображаючи національно-культурну специфіку.

Багато вчених вважають, що історична пам'ять народу і його культурний та мовний досвід відображаються саме у мові. Дослідження, які об'єднують лінгвістику та культуру, використовуючи фразеологію, допомагають уявити духовні цінності різних етносів, що формувалися протягом тисячоліть. Фразеологія розглядається як «дзеркало», у якому лінгвокультурне суспільство визначає своє національне самоусвідомлення (Jacob, 2015). Одна з характерних рис фразеології - це стабільність. Вчений Н. Хома вказує на те, що за допомогою фразеології можна дослідити ментальність кожного народу і зрозуміти його образність і спосіб мислення (Hoffman, 2012). Л. Савченко вважає, що фразеологія є відображенням картин реальності, в яких узгоджено включені фрагменти культури, історії, етнографії, психології, світогляду, релігії, менталітету. Це, за її словами, є своєрідним кодуванням духовної культури національного характеру народу (Silva, 2010).

Фразеологія у широкому розумінні вивчає всі стійкі сполучення слів, включаючи цитати з художніх творів, лозунги та інші, а також окремі метафорично вжиті слова (Баран та Зимомря, 1999, с. 26). Фразеологія будь-якої мови постійно розвивається і поповнюється новими виразами, що виникають у своєму первинному вигляді (Ржевська, 2018. с.59). У процесі формування та

розвитку як самостійної дисципліни, фразеологія призводить до збільшення розбіжностей у поглядах між вченими-лінгвістами щодо трактування багатьох питань.

Об'єкт вивчення та визначення меж фразеології є предметом дискусій, особливо в контексті встановлення рамок компетенції цієї галузі лінгвістики. Існують два підходи до виділення області компетенції фразеології: широке та вузьке. Широке коло фразеології визначається на основі вживання фразеологізмів у їхньому природному вигляді. У вузькому колі компетенцій фразеології фразеологічна одиниця розглядається як ідентична певному слову, тобто як засіб комунікації, а не просто номінування поняття чи об'єкта в мовленні. Аспекти дослідження фразеології включають вивчення фразеологічних одиниць та їх стійкості, системність та семантичну структуру, походження та основні функції. Фразеологія також займається розробкою принципів виділення фразеологічних одиниць, методами їх вивчення, класифікацією та описом у словниках (Narayan, 2016).

Фразеологія, як галузь лінгвістики, має свій власний об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом є фразеологічна одиниця, що представляє собою словосполучення із стійким семантичним значенням. Предмет фразеології охоплює вивчення функціонування фразеологічних одиниць, їх структури, утворення та походження.

Лінгвісти не мають загальної думки щодо складу фразеологізмів, і вони розходяться в поглядах на те, що саме представляють собою ці одиниці в мові. Відмінні думки існують щодо включення конкретних груп визначень до поняття фразеології: деякі вчені враховують лише певні категорії, тоді як інші обмежуються лише стійкими комбінаціями слів. Наприклад, окремі мовознавці, включаючи академіка Винограденка, стверджують, що до фразеологізмів не входять прислів'я, вислови та крилаті вислови, оскільки їхні структури відрізняються від фразеологізмів (Баран та Зимомря, 1999, с. 25).

Дослідники вважають, що фразеологізми є виявами мовної культури. О. М. Галинська розглядає фразеологізми як спеціальні мовні знаки, призначені для

збереження та передачі культурної інформації (Яцків, 2013, с.256). Фразеологізми входять до категорії мовних знаків, які виникають з семантичного поєднання слів, що є окремими номінативними одиницями (Gastineau, 2015). Відмінність між окремим словом та фразеологізмом визначається через аналіз понять, таких як стійкість, значення, структурно-семантичні особливості, сполучуваність фразеологізмів, моделювання у сфері фразеології, стійкі сполуки нефразеологічного типу та інше.

Протягом невеликого періоду існування фразеології, дослідники та вчені в цій галузі вже визначили її методологічну базу. Методи фразеології застосовуються для вирішення різноманітних питань, пов'язаних із вивченням та розширенням науково-методологічної основи фразеології. Вони охоплюють аналіз фразеологічних одиниць та фразеології взагалі, зосереджуючись на семантичних аспектах фразеологізмів, їх класифікації, будові та структурі, взаємозв'язках між компонентами фразеологічних одиниць, розгляді контексту та фразеологічного обсягу. Дослідження також охоплює стійкість фразеологічних виразів, системність фразеології, походження фразеологічних одиниць та їх основні функції. Вивчення фразеології є значущою галуззю в лінгвістиці та мовознавстві, надаючи ефективний інструментарій для дослідження лексичного наповнювання будь-якої мови. Це також сприяє аналізу історії формування словникового запасу, вивченню походження словосполучень та визначенню культурно-історичного контексту екзистенції та розвитку мови народу чи нації в цілому.

У підсумку можна визначити, що фразеологія є галуззю мовознавства, тісно пов'язаною з лексикологією, з основною одиницею дослідження - словосполученням. На відміну від лексикології, яка аналізує слово та його семантику як окрему одиницю, фразеологія досліджує словосполучення як цілісну семантичну одиницю, де значення може суттєво відрізнятись від значення окремих слів, що його утворюють. Це дозволяє розглядати фразеологію як область, що враховує соціокультурні, національні, релігійні особливості, що лежать в основі формування семантичних характеристик словосполучень.

1.2. Фразеологічні одиниці та їх особливості в японській мові

Протягом століть у Японії фразеологія розвивалася під впливом різноманітних чинників, таких як соціальні, економічні, політичні, культурні та екологічні. До революції у 1868 році значний вплив на формування японського фразеологічного фонду мали Китай і буддизм. Проте, починаючи з середини ХІХ століття, основний вплив на традиційну японську культуру і мову починають відігравати західні течії і наукові досягнення (Sekiguchi, 2010. с.95).

Проте важливо відзначити, що в японському мовознавстві не існує визнання фразеології як самостійної лінгвістичної науки. Це виявляється у відсутності терміна "фразеологія" в сучасній японській мові. Тим не менше, існує значна кількість термінів, які відображають концепції фразеологічних одиниць. Наприклад, вживаються такі терміни, як 諺 /котавадза/ прислів'я, приказка, афоризм; 言い習わし /і:нараваші/ сталий вислів; 慣用句 /канйоку/ ідіома, ідіоматичний вислів; 故事成語 /коджісейго/ сталий вислів, ідіома; 四字熟語 /йоджіджюкуго/ фразеологічні запозичення з китайської мови, які складаються з чотирьох ієрогліфів (Junichiro, 2010).

Серед японських лінгвістів найбільш відомим є Шіраїші Дайджі (白石 大二). Він опублікував безліч наукових робіт та вивчав не тільки фразеологічні одиниці, а також граматику, лексику, структуру та особливості японської мови. Широко відомі його словники читання ієрогліфів. Також він звернув увагу на контекст та деякі специфічні аспекти японської мови (наприклад, гендерну диференціацію) (Junichiro, 2010). Також можна відмітити таких дослідників, як Нобуо Орігучі, Ясумоку Ікеда, Окабаяші Харуо (Андрейчук, 2015. с.19). Фразеологічні одиниці безпосередньо пов'язані з історичним досвідом народу, є надбанням його національної самосвідомості та пам'ятним знаком (Haruko, 1984. с. 77).

Серед традиційних японських фразеологізмів існують такі, які відображають японські реалії, звичаї, історичні факти і т. д. У їхньому складі містяться слова, пов'язані з мистецтвом, спортом, предметами побуту японців, одягом, їжею, релігією, а також історичними фактами та постатями (Hoffman, 2012). Наприклад, вираз ふるなの弁 /фуру на но бен/ утворився на основі імені одного з десяти учнів Будди – Пурна, який відзначався вишуканістю мови. Цей вираз буквально перекладається як "красномовство Пурна" і вживається для вираження блискучих здібностей красномовства (Gastineau, 2015).

Вираз ほと石ほとこ人 /хото ішіботоко хіто/ буквально перекладається як "кам'яна статуя Будди", але насправді означає характеристику людини – "мовчун" (Kincaid, 2010). За часів епохи Хейан, коли жив видатний буддійський священик Кобо, відомий своїми каліграфічними роботами, він став героєм кількох фразеологізмів, наприклад: 甚だしいに優れた人物である如何にしても、コボも間違いを犯すことはありません/ханадаші: ні сугурета джінбутсу де ару іканішіте мо, кобо мо мачігаі о окасу кото га арімасу/, що дослівно означає "навіть така уміла людина як Кобо – і той робить помилки", а на українську аналогію можна навести вираз "на всякого мудреця досить простоти", або ж "кінь на чотирьох ногах, та й той спотикається" (Platt, 2000. с.45). 筆が選択されません/фуде га сентакусаремасен/。 – тобто "Кобо кисть не вибирає" – це означає, що для людини, яка знає свою справу, не важливий інструмент. З ім'ям Кобо обов'язково присутній атрибут його ремесла – каліграфічний пензель фуде (Platt, 2000. с.47).

Якщо треба виразити внутрішні якості людини, то в японській мові нарівні з 心 /когоро/ серце – використовуються кілька синонімічних лексем. У їх числі і фразеологізм 肝 /кімо/ – печінка, багато виразів з цим фразеологізмом показують стан душі людини та його якості: きもが ちいさい /кімо га чі:саі/, що буквально

перекладається як «печінка маленька» і має значення «боягузливий», тобто наше «сили в пупі нема» та «кишка тонка» є аналогами (Magnúsdóttir, 2015).

Протилежне значення має きもがおおきい /кімо га о:кі:/, буквально «печінка велика», тобто характеризує хоробрість.

Ще з давніх-давен в Японії вважалося, що собака не ладнає з мавпою, звідси і стався фразеологізм 毛根の中/ кенен но нака/, що буквально значить «відносини як у собаки з мавпою» – як кішка з собакою. Фразеологізми, що відображають в своїй семантиці назви тварин, птахів, які характерні для Японії, наприклад японці використовували дешеву креветку для лову дорогого ляща, звідси і стався фразеологізм えびでたいよつるる /ебі де таййо цуруру/, що означає «ловити морського ляща креветкою» і має значення пожертвувати малим заради великого (Ide, 1982. с. 49).

У давнину, коли не було електрики, в Японії використовували масляні лампи, масло для них купувалося в спеціальному магазині, де продавець за допомогою воронки наливав необхідну кількість масла в посуд. Поки масло проходило через воронку (а процес був повільним), тут же продавець і покупець мимохідь обговорювали останні новини. Звідси походить значення фразеологізму 油を売る /абура о уру/, що буквально означає "продавати масло" і перекладається як байдикувати. Чимало й інших прикладів за участю "масло" є в японській культурі: 火に油を注ぐ /хі ні абура о сусугу/ – підливати масло у вогонь, 油を差す /абура о сасу/ – підбадьорювати, а якщо дослівно, то "підливати масло".

В Японії нормою вважається стриманий вибір одягу, і японці уникатимуть яскравих кольорів, вдаючись до нейтральних відтінків. Тому червоний колір може асоціюватися або з чимось надзвичайним, або з негативним ставленням до чого-небудь, наприклад: 赤門をくぐる /акамон о кугуру/ буквально означає "пролізти під червоними воротами", що вказує на вступ до Токійського

університету (Ide, 1982. с.44). "赤は筆にする" /акахадака ні сурү/ – буквально "стати червоноголим", аналогічно українському виразу "обібрати до ниток". 赤着物を着せられる /акакімоно о кісерареру/ буквально перекладається як "змусити носити червоне кімоно", що вказує на "потрапити до в'язниці" (Omori, 1920). 赤鬼 /акаоні/ – буквально "червоний рис" означає наполегливого кредитора.

Отже, в Японії фразеологічний фонд представляє унікальне явище з яскравим барвистим колоритом. Під час вивчення японської мови з точки зору фразеологічної системи слід враховувати характер лексичного складу фразеологізмів, тобто специфічні особливості слів, які утворюють фразеологізми як певні мовні одиниці, семантику слова, пов'язану з національною культурою.

Японські фразеологічні одиниці поділяються відповідно до ряду критеріїв, таких як семантична єдність компонентів, структура, походження та відображення базових кодів культури. Як вказує Баран Я. та Зимомря М., класифікація фразеологізмів залишається предметом дискусій у сучасній фразеології (Ліщенко В. 2017, с.2). Основною трудностю в класифікації фразеологічних одиниць є те, що до цього часу тривають суперечки стосовно складу фразеології. Деякі лінгвісти вважають, що прислів'я, приказки, професійні та термінологічні вислови повинні входити до складу фразеологічних одиниць, тоді як інші не приймають цю точку зору. У будь-якому випадку, існують різні критерії, за якими можна класифікувати фразеологізми.

Система класифікації, яку запропонував академік Виноградченко і яку використовує Шанський, вважається найвідомішою та загальноприйнятою. Згідно з цією класифікацією фразеологізми поділяються на три основні типи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. Ця класифікація вважається класичною і може бути застосована до фразеологічних одиниць будь-якої мови світу, включаючи японську мову.

1. *Фразеологічні зрощення*, відомі також як *ідіоми*, є семантично неподільними виразами, де значення не впливає чітко із суми значень складових

компонентів. Граматичні форми та значення ідіом не залежать від норм і реалій сучасної мови, що робить їх лексичними і граматичними архаїзмами. Вони є цілком неподільними, а їхнє значення не виводиться із значень окремих компонентів. Це основна ознака фразеологізмів зрощення. Вони також відзначаються високою емоційністю та експресивністю (Sekiguchi, 2010. с.97).

Таким чином, фразеологічне зрощення "油を売る" /абура о уру/ в японській мові, яке має значення "байдикувати", неможливо розкрити, розглядаючи кожен його елемент окремо. Слова "абура" (олія) та "уру" (продавати) не можна вивести з цього виразу окремо, оскільки це пов'язано із значенням оригінального вислову та історією Японії. Або, наприклад, "顎を使う" /аго о цукау/, де "аго" означає підборіддя, а "цукау" - використовувати. Проте значення виразу "вертіти кимось як хочеться" не впливає із значення окремих компонентів. Інший приклад - "揚げ足をとる" /агеаші о тору/, де "агеаші" означає підняті ноги, а "тору" - брати. Однак слова не пов'язані із значенням "винити когось" чи "придиратися" (Jacob, 2015).

2. *Фразеологічні єдності*, відомі також як *метафоричні вислови*, є стійкими виразами, в яких можна простежити семантичну роздільність компонентів. Тобто, хоча можна вивести окремі значення компонентів, вони мають помітний натяк на загальне значення. Такі фразеологізми відрізняються образністю, оскільки кожне слово має своє конкретне значення, але в контексті фразеологічного звороту вони набувають переносного значення. Таким чином, фразеологізми цього типу є одиницями з метафоричним вираженням.

Схоже до фразеологічних зрощень, фразеологічні єдності є семантично неподільними, а їх граматичні форми та синтаксичний порядок чітко визначені. Зміни в компонентах цих виразів можуть призвести до втрати метафоричного змісту. До цього типу також належать прислів'я та приказки, коли їх розглядають як фразеологічні одиниці (Haruko, 1984. с.71). Прикладом є японський фразеологізм 噂をすれば影 (уваса о суреба каге), що можна перекласти як "якщо

розпочнуть пліткувати, то з'явиться тінь". Цей вираз відображає ситуацію, коли плітка викликає виникнення тіні позаду об'єкта обговорення. Ще одним прикладом є фразеологізм 虫も殺さんをしても筆の過ち殺さんをして三を選ばずして読売 /муші мо коросан о шіте мо фуде но аямарі коросан о шіте сан о ерабадзу шіте юміурі/, що означає "мати невинне обличчя" або "і мухи не скривдить" (Narayan, 2016). У цьому виразі можна відслідкувати зв'язок між компонентами та загальним значенням, що вказує на беззагрозливий зовнішній вигляд людини.

3. *Фразеологічні сполучення* представляють собою стійкі вирази, в яких слова взаємодіють між собою, утворюючи незмінне поєднання. У таких зворотах слова можуть мати вільне або обмежене значення, використовуючись лише в конкретному контексті. Це робить їх стійкими виразами, але вони зберігають цілісне значення, яке походить від значень їхніх окремих компонентів.

У фразеологічних сполученнях може відбуватися обмежена заміна слів або використання синонімів. При цьому один із компонентів залишається незмінним, тоді як інші можуть змінюватися. Наприклад, вираз 繁栄している様子で、利が少なく、風習が興味深い /ханеі шіте іру йо:су де, рі га сукунаку, фу:шю: га кьо:мібукаі/, що буквально перекладається як "гарне оперення", є аналогічний до двох українських виразів "мати вагу" і "грати роль". Ще одним прикладом є фразеологічне сполучення 選択なしで勝利を求める/сентаку наші де шьо:рі о мотомеру/, 勝利を選ばずに手に入れる /качьо: о ерабадзу ні те ні хаіру/, 選択をせずに、勝利を手に入れしめる /сентаку о седзу ні, шьо:рі о те ні іреру/, всі означають "отримати перемогу". У цьому випадку вони мають спільний переклад, але ті ж самі слова в інших випадках можуть мати інші значення, такі як, наприклад, "домагатися перемоги".

Важливо пам'ятати, що одне й те ж слово в різних виразах часто може мати різні переклади. Наприклад, слово 劣る /осореру/ в поєднанні зі словом экзамени

може означати "провалити екзамен", а зі словом вітер - "стихати", наприклад, "вітер стихає". Іноді в цю класифікацію включають "фразеологічні вислови", де виділяють прислів'я і приказки як фразеологічні єдності. Однак у такому випадку межа між висловами та єдностями стає ледве помітною. Наприклад, 青くなる /аоку нару/ означає "збліднути" або "побіліти від страху". Інший вислів - イニシアチブをとる/інішіачібу о тору. - означає "взяти ініціативу".

З наданих прикладів можна зробити висновок, що класифікацію можна успішно використовувати для оцінки фразеологічних одиниць в японській мові.

1.3. Стереотипи та образи в японській мові

Кожна мова є відображенням культурних, історичних та соціальних аспектів суспільства, що несе в собі величезний багаж стереотипів, образів та внутрішньокультурних концепцій. Японська мова, яка історично виникла в унікальному соціокультурному контексті, не є винятком. Цей контекст визначив формування стереотипів та образів, які стали не лише складниками лінгвістичного виразу, але й глибоко укоріненими в менталітеті японського суспільства.

В японській мові однією з ключових концепцій, що глибоко вплетена в їхній культурний код, є "和" /ва/, що перекладається як гармонія чи об'єднаність. Цей термін відіграє значущу роль в лінгвістичних виразах та вираженнях, стаючи важливим стереотипом японської ментальності.

Вираз "和を乱す" /ва о мідасу) ілюструє глибокий підтекст, що вкладений в концепцію "ва". Це вираження буквально означає "розбити гармонію" і використовується, щоб описати будь-які дії чи події, які порушують спокій і порушують єдність в колективі. Воно несе у собі не лише лінгвістичне значення, а й виражає глибоко укорінене у свідомості японців переконання у важливості гармонії в суспільстві. Ця концепція також знаходить відображення в

різноманітних аспектах японського життя, від взаємовідносин в сім'ї до традиційної японської архітектури (Hoffman, 2012). Такі вирази не лише лінгвістично виражають концепцію "ва", а й укорінюють її в практичному житті, демонструючи, як культурні стереотипи перетворюються на реальну побутову дійсність. Вони визначають, як японці сприймають світ навколо себе і взаємодіють у колективі, а це є ключовим аспектом розуміння їхньої ментальності.

В японській мові вираз "目立つ" /медацу/ буквально перекладається як "бути помітним" або "виділятися". Цей термін відображає значення індивідуальної видимості в суспільстві та може мати важливий підтекст у культурному контексті Японії. У японському суспільстві, де культурна акція складається зі сприяння колективізму та скромності, ідея виділятися або виходити із тіні може бути сприйнята як негативна. Виявлення власної особистості часто співвідноситься з розходженням від традиційних цінностей групи чи колективу (Kincaid, 2010).

Застосування виразу "目立つ"/медацу/ може виникнути в різних ситуаціях, де члени суспільства виражають незадоволення або неприйняття кимось своїх індивідуальних рис або виокремленості. Таке усвідомлення впливає на взаємодію та ставлення до тих, хто обирає виходити зі звичайного шаблону. Враховуючи цей вираз, можна розглядати японське суспільство як місце, де важливо підтримувати гармонію та унікальність колективу, уникати виокремлення та залишатися в тіні групового консенсусу.

У японській культурі важливо виокремити та розуміти вираз "甘える" /амаеру/, який має значення "бути прихильним". Це поняття відображає стереотип взаємної залежності та часткової безпеки від інших осіб, і часто використовується для опису поведінки, де одна особа виражає свою залежність від іншої. Виявлення прихильності та залежності може мати місце в різних контекстах, таких як сімейні чи робочі відносини.

Відзначення "甘える" /амаеру/ може бути сприйняте як позитивне вираження прив'язаності та близькості між людьми. Однак водночас це віддзеркалює ідею, що виявлення слабкості чи залежності може бути визнане та підтримане в сприятливому світлі в певних контекстах. Таким чином, розуміння виразу "甘える" /амаеру/ важливо для отримання відповідного контексту та оцінки взаємин в японському суспільстві (Magnúsdóttir, 2015).

У японському суспільстві суттєвий акцент часто робиться на приховуванні справжніх почуттів, що відображено в фразі "隠れ蓑" /какуренбо/, що дослівно означає "приховування слідів". Цей вираз може вказувати на те, що вираження справжніх емоцій часто сприймається як неприпустиме чи невиразне. Стереотип культурного приховування емоцій може виникнути з соціокультурних цінностей, де люди надають перевагу підтримці гармонії та уникають конфліктів. У такому контексті важливо зберігати "маску" чи "кокетку", яка приховує справжній внутрішній світ.

Поняття "隠れ蓑"/какуренбо/ вказує на те, що приховування справжніх почуттів може бути виражено не тільки в обличчівих вираженнях, але й у виборі слів та вчинках. Виявлення внутрішніх переживань може вважатися ситуативно неприпустимим. Отже, вивчення фрази "隠れ蓑"/какуренбо/ допомагає краще розуміти культурні аспекти японського суспільства та підкреслює значення контролю емоційного вираження у взаємодії людей.

Висновки до 1 розділу

У цьому розділі були розглянуті теоретичні основи фразеологізмів у японській мові. Визначено, що фразеологія є важливою галуззю лінгвістики, яка вивчає фразеологічні одиниці - стійкі сполучення слів або виразів, які мають сталі значення в мові спільноти.

Було проаналізовано фразеологічні одиниці та їх особливості в японській мові, було встановлено, що вони відображають унікальні аспекти японської культури, традицій та способу мислення. Фразеологізми в японській мові можуть мати культурно-історичне коріння, а також відображати особливості ментальності японців.

Також були розглянуті стереотипи та образи в японській мові, що показало, що вони відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвої картини світу, відображаючи особливості уявлень та ставлення японців до різних явищ та понять.

Отже, аналіз теоретичних аспектів дослідження фразеологізмів у японській мові дозволяє краще зрозуміти специфіку цієї лінгвістичної системи, а також культурні та ментальні особливості японського народу. Дослідження цих аспектів є важливим кроком у поглибленому вивченні японської мови та культури.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В ЯПОНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

2.1. Специфіка образів жінки в японській мові: стереотипи та структури образів

В японському фразеологічному мовленні образи жінки відображають складні стереотипи та унікальні структури. Ці вирази не лише віддзеркалюють традиційні уявлення про ролі жінок, але й реагують на зміни в сучасному суспільстві, відділяючи нові аспекти жіночого досвіду. У цьому контексті, аналіз фразеологічних виразів стає ключовим для розуміння еволюції образів жінок у японському мовленні.

Образ "Японка-мати" в японській фразеологічній мові визначається як втілення безмежної материнської турботи. Вирази, пов'язані з цим образом, часто носять в собі нотки любові, жертвності та великодушності. Наприклад, фраза "母の心" /хаха но кокоро/ буквально перекладається як "серце матері" і використовується для підкреслення беззавітної любові матері до своїх дітей. У таких висловлюваннях відчувається ідеалізований образ матері, яка є опорою і невичерпною джерелом надії (Sekiguchi, 2010. с.99).

Додатково, фразеологічний вираз "母性本能" /боссеі хонно/, що перекладається як "материнський інстинкт", підкреслює природжену здатність жінки виявляти турботу і захистництво щодо своїх дітей. Цей образ часто використовується в суспільстві для визнання унікальності материнства та його впливу на формування особистості. Такі фразеологічні вирази акцентують на ідеї, що материнська роль у японському суспільстві є священною та важливою, а жінки, виступаючи в якості матері, повинні виявляти нестримну грижу та любов до своїх дітей, що створює стереотип, який підкреслює жіночу ідентичність через роль матері, яка є однією з основних складових культурного сприйняття у Японії.

Образ "гейша" в японській фразеологічній мові відображає ідеал елегантною та витонченою жінки. Фраза "芸者の舞" /геіша но маі/, що перекладається як "танець гейші", використовується для підкреслення грації та витонченості жіночого виступу. Це дозволяє відзначити не лише фізичну красу, але і вміння виражати емоції через рух та мистецтво. Крім того, у фразеології часто зустрічається вираз "おしとやか" /ошітояка/, що перекладається як "лагідна" чи "культурна". Це слово використовується для опису жінок, які володіють неперевершеним стилем та поведінням, демонструючи вищий клас елегантності. Такий образ найчастіше пов'язаний з ідеєю справжньої леді, яка володіє витонченим смаком та культурною вишуканістю. З іншого боку, вираз "マダム" /мадаму/, запозичений з англійської мови, вказує на витончену, стильну та часто заможну жінку.

Фразеологічні вирази, як "マダムの品位" /мадаму но хін і/, що означає "стиль мадам", використовуються для опису вищого класу смаку та естетики. Ці образи визначають певний стандарт жіночої елегантності в японському суспільстві, в якому важливо вираження себе через вишуканість та культурні навички.

Образ "самурайської дружини" у японській фразеологічній мові втілює в собі ідею сильної, відданої та відважної жінки, яка готова вести боротьбу на рівних з чоловіками. Фразеологічні вирази, такі як "侍妻の心" /самураї цума но кокоро/, що перекладається як "серце дружини самурая", акцентують на героїчних якостях таких жінок та їхньому внеску в сімейні цінності. Цей образ символізує сильний моральний характер та готовність дружині підтримувати свого чоловіка в будь-яких труднощах. Крім того, образ "女将軍" /ньо:шьогун/, що перекладається як "жіночий шогун", наголошує на жіночій лідерській ролі в контексті сім'ї або групи. Фразеологічний вираз "女将軍のような気風" /ньо:шьогун но йо:на кіфу:/ використовується для опису атмосфери, подій чи

групи, де жінки виявляються лідерами, демонструючи рішучість та владарюючу енергію (Gastineau, 2015).

У японській фразеологічній мові також існують образи, що відображають різні аспекти жіночого досвіду, такі як "花嫁" /ханайоме/ – наречена, або "苦勞人" /куроібіто/ – жінка, яка зазнала багато труднощів. Ці вирази вносять різноманітність в уявлення про ролі жінок в японському суспільстві та дозволяють висловлювати різні аспекти жіночої ідентичності.

Атрибути образів жінок у японській фразеологічній мові визначають та відтворюють різноманітні сторони жіночого досвіду. Одним із ключових атрибутів є "美" /бі/, що перекладається як "краса" чи "гармонія". Наприклад, фразеологічний вираз "美しき女性" /уцукушікі джьосеі/, що означає "красива жінка", відображає важливість зовнішньої привабливості та гармонії в жіночому образі. Інший атрибут - "優雅" /ю:га/, що перекладається як "елегантність", використовується для опису стильності та гідності жінки. Фраза "優雅な振る舞い" /ю:гана фурумаі/, що перекладається як "елегантна поведінка", вказує на уміння виражати свою індивідуальність через грацію та витонченість (Ржевська, 2018. с.62).

Поняття "強さ" /цуйоса/ - "сила" чи "міць" - також важливе в атрибутах образів. Фразеологічний вираз "強い女性" /цуйої джьосеі/, що означає "сильна жінка", підкреслює важливість визначеної характерної сили та стійкості у жіночому образі. У фразеологічній мові використовуються також атрибути, які визначають соціальну роль жінки, наприклад, "主婦" /шюфу/ - "господиня", чи "仕事女子" /шігото джьоші/ - "працездатна жінка". Ці атрибути відображають різноманітні аспекти жіночого життя та визначають, яким чином суспільство сприймає та оцінює жіночий досвід.

Образи жінки в японській фразеологічній мові можуть варіюватися в залежності від контексту та ситуації. Наприклад, у виразі "家庭の女性" /катей дзьосеі/, що означає "жінка вдома", фразеологія надає акцент на роль домогосподарки та матері, визначаючи її як центр сімейного благополуччя. У порівнянні з цим, вираз "職業女性" /шьокугьо: дзьосеі/, що перекладається як "працююча жінка", визначає жінку через її професійну діяльність, підкреслюючи її активність у сфері праці. Фразеологічний вираз "お嫁さん" /ойомесан/ - "наречена" чи "дружина", залежно від контексту, може носити романтичний або сімейний характер. У контексті весільного обряду він підкреслює важливість статусу дружини, а в інших випадках – стабільність і єдність сімейного життя. Деякі вирази, такі як "女友達" /оннаноко томодачі/ - "дівчатко-подруга", можуть вказувати на молодіжність та дружбу в жіночих відносинах, зокрема, у стосунках між дівчатами чи молодими жінками (Андрейчук, 2015. с.20).

Мовні засоби в японській фразеології грають ключову роль у втіленні образів жінки та передачі відтінків її характеру. Серед найпоширеніших мовних засобів є використання ад'єктивів та прикметників, що сприймаються як символічні для певних рис образу. Наприклад, у виразі "清楚な女性" /сеісо на дзьосеі/, де "清楚" /сеісо/ перекладається як "чистий" чи "бездоганний", використовується для опису жінки з бездоганною чесністю та непорочністю.

Метафоричне використання слів також важливе у створенні образів. Наприклад, вираз "花のような女性" /хана но йо:на дзьосеі/, що перекладається як "жінка, схожа на квітку", використовує метафору квітки для вираження ніжності та грації в образі жінки. Крім того, у фразеології часто використовуються ідіоми, що стають важливими мовними засобами для створення образів. Наприклад, ідіома "蓮の花のような純潔" /хасу но хана но йо:на джюнкецу/, що перекладається як "чистота, схожа на квітку лотоса", використовується для вираження

бездоганної чистоти та невинності жінки (Silva, 2010). Такі мовні засоби дозволяють фразеологічній мові точно та експресивно передавати різноманітні аспекти образів жінок у японському суспільстві, враховуючи їхню індивідуальність та культурний контекст.

Таким чином, фразеологія стає рефлексією суспільних змін у сприйнятті образів жінок, віддзеркалюючи розширення їхніх можливостей та визнання нових ролей у сучасному японському суспільстві.

2.2. Способи вираження жіночих образів у фразеологічних одиницях японської мови

Японська мова дійсно має багатий арсенал фразеологізмів і виразів, які використовуються для опису зовнішньої краси та характеру жінок. Вони відображають особливий спосіб висловлення вражень та визначення жіночої привабливості: 花のような女性 /хана но йо:на джьосеі/ - вираз буквально означає "жінка, яка нагадує квітку". Він використовується для опису жінок, які вражають своєю красою, елегантністю та витонченим зовнішнім виглядом (Haruko, 1984. с.81).

美人三十にして立ち止まらず /біджін санджю: ні шіте тачідомарадзу/- фразеологізм буквально перекладається як "красуня в тридцять не зупиняється". Він підкреслює, що привабливість жінки не зникає із віком, а вона залишається енергійною та привабливою, навіть коли вже перетнула позначку тридцяти років. Ці фразеологізми не лише описують зовнішню красу, але також мають позитивний відтінок та роблять акцент на енергії та життєрадісності жінок. Вони можуть слугувати як похвала для жінок, які володіють особливою привабливістю та несхожістю (Lakoff, 1972. с.27). Фразеологізми в японській мові часто віддзеркалюють культурні цінності та важливі аспекти життя.

В японській мові існує значна кількість фразеологізмів, спрямованих на опис характеру жінок. Один із таких виразів - "気が強い女性" /кі га цуйоі джьосеі/

- буквально перекладається як "сильна жінка" чи "жінка з вираженим характером". Це вживається для характеристики жінок, які володіють великою внутрішньою силою та рішучістю, вираженою в їхніх діях та рішеннях. Ще один приклад - "優雅な女性" /ю:га на дзьосеі/ - буквально перекладається як "елегантна жінка" (Narayan, 2016). Цей фразеологізм підкреслює грацію та вишуканість в поведінці та зовнішньому вигляді жінки. Використовується для опису тих, хто вражає своєю елегантністю та стилем.

Ці фразеологізми в неформальній обстановці, а також у літературі та розмовній мові, не лише надають можливість передати характер жінки, а й відображають певне суспільне ставлення до якостей, які вони описують. Вони можуть визначати цінності та стереотипи, пов'язані із зразками жіночості в японському суспільстві.

У японській мові існує чимало фразеологізмів, які відображають ролі та соціальний статус жінок. Наприклад, вираз "お家芸を持つ女性" /о-кегеі о моцу дзьосеі/ означає "жінка із сімейними традиціями" чи "жінка, яка володіє родинними навичками". Це вираження наголошує на вмінні жінки передавати та дотримуватися сімейних звичаїв та традицій, що може включати в себе навички готування, рукоділля або інші традиційні вміння. Інший приклад - "社交的な女性" /шыко:текі на дзьосеі/ - буквально перекладається як "соціальна жінка". Цей фразеологізм описує жінку, яка вміло спілкується та встановлює соціальні зв'язки. Він може вказувати на активну участь жінок у громадському житті та їхню здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими (Hsia, 1996. с.313). Такі фразеологізми в японській мові віддзеркалюють сприйняття ролей та внесок жінок у сім'ю та суспільство. Вони вказують на те, як суспільство оцінює внесок жінок в різних аспектах їхнього життя та активності в сімейному та соціальному контексті.

У японській мові існує багато фразеологізмів, які відображають культурний аспект жіночості та вказують на важливість певних аспектів жінської ідентичності. Наприклад, вираз "着物を纏った女性" /кімоно о матотта дзьосеі/

буквально перекладається як "жінка в кімоно". Кімоно - традиційний японський національний одяг, і використання цього фразеологізму може вказувати на зв'язок жінки з японською традицією та культурою. Інший приклад - "花魁のような女性" /оіран но йо: на джьосеі/ - описує жінку, схожу на гейшу або куртизанку високого рангу в історичному контексті (Kincaid, 2010). Це вираження відображає високий статус та елегантність жінки, асоціюючи її з атрибутами японської культури. Подібні фразеологізми допомагають надати жіночим образам більш глибокий зміст та виразити їх у контексті культурних, історичних та суспільних реалій Японії. Вони додають кольору та насиченості вираженню жіночих характеристик та стереотипів в японській мові.

Фразеологізми в японській мові часто використовують історичні аспекти для вираження жіночих образів. Наприклад, вираз "時代錯誤な女性" /джідаі сакуго на джьосеі/ буквально перекладається як "жінка, що не вписується у сучасність". Цей фразеологізм може вказувати на жінку, яка залишається вірною традиціям чи має старомодні погляди, що може бути сприйнято як виходження за межі сучасних стереотипів. Інший приклад - "戦国時代の女性のように強い" /сенгоку джідаі но джьосеї но йо: ні цуйоі/ - буквально означає "сильна, як жінка з епохи Сенгоку". Сенгоку - це період в японській історії, пов'язаний з війнами та політичними боротьбами. Такий фразеологізм може використовуватися для опису витривалості та сили жінки в екстремальних умовах (Walthall, 1984. с.377).

Фразеологізми у японській мові відіграють значущу роль у формуванні та вираженні жіночих образів, передаючи багато аспектів культури, характеру та соціального статусу жінок. Ними створюється зображення не лише зовнішньої привабливості, але і внутрішніх якостей, ролей у сім'ї та суспільстві, а також віддзеркалюється історичний та культурний контекст. Наприклад, фразеологізм "花魁のような女性" /оіран но йо: на джьосеі/ висвітлює вишуканість та високий статус жінки, асоціюючи її із традиційними образами гейш та квітучих жінок історичного періоду. Це дозволяє виражати не лише зовнішню красу, але і

елегантність, пов'язану із високим рівнем культурної освіти. У той час як "戦国時代の女性のように強い" /сенгоку но джідаї но дзьосеї но йо: ні цуйої/ використовує історичний контекст періоду Сенгоку для вираження сили та витривалості жінки (Tanimura, 2011. с.74). Це ставить акцент на її вроджену силу, аналогічну жінкам з епохи війн та боротьби.

Таким чином, фразеологізми в японській мові стають не лише мовними конструкціями, але й важливими культурними кодами, що допомагають сформувати багатогранний та контекстуально насичений образ жінки.

2.3. Аналіз фразеологічних одиниць з гендерним компонентом, що позначає жінок в японській мові

В японській фразеології гендерний компонент відіграє важливу роль у вираженні різних аспектів стосунків між чоловіками та жінками, а також відображає культурні нюанси. Гендерні вирази часто використовуються для передачі соціальних ролей та очікувань. Наприклад, "男女平等" /дандзьо бьо:до:/ підкреслює принцип рівності між статями та акцентує важливість рівних можливостей для обох гендерів. Ще один приклад - "花より団子" /хана йорі данго/ - використовується для підкреслення важливості суттєвих аспектів (дражпершість) перед зовнішнім виглядом (квіти). "女心と秋の空" /онна гокоро то акі но сора/ вказує на таємничість і непередбачуваність жіночого серця, порівнюючи його з змінною та глибокою осінньою погодою. Також, "男は黙って女子力" /отоко ва дамагте дьошірьоку/ акцентує той факт, що деякі якості та сила жінок можуть виявлятися в тих моментах, коли чоловіки вибирають залишатися в тіні (Sekiguchi, 2010. с.98).

У японській фразеології гендерний компонент використовується для вираження соціокультурних нюансів та відображення стереотипів. Декілька

основних категорій фразеологічних одиниць із гендерним аспектом можна поділити на чоловічні якості та силуети, жіночність та красу, а також відносини та роль гендерів. В категорії чоловічних якостей та силуетів, "Принц на білому коні" (白馬の王子様 - /хакуба но о:джи:-сама/) використовується для опису ідеального чоловіка, який приходить на допомогу в скрутний момент. "Самурайська душа" (侍魂 - /самураі тамаші:/) виражає мужність та силові якості, пов'язані з самурайською культурою (Ржевська, 2018. с.62).

У категорії жіночності та краси, "Квітка серця" (心の花 - /кокоро но хана/) вказує на внутрішню красу та ніжність, тоді як "Грайлива лисичка" (おてんば狐 - /отенба кіцуне/) описує молоду жінку, яка відрізняється своєю енергією та життєрадісністю. Проте, в категорії відносин та ролі гендерів, "Жіноче серце слухає мудрість" (女心と秋の空 - /онна гокоро то акі но сора/) підкреслює складність жіночого характеру та його відношення до змінюючогося оточення. "Чоловік мовчить, а жіноча енергія" (男は黙って女子力 - /отоко ва даматте дзьошірьоку/) виражає ідею, що сила та вплив жінок можуть проявитися тоді, коли чоловіки обирають залишатися в тіні (Junichiro, 2010). У японській фразеології існує багато висловів, які не лише відображають відмінності між чоловіками та жінками, але й виражають стереотипи та соціокультурні аспекти гендерних ролей. Нижче розглянемо деякі приклади, щоб виявити різні гендерні відтінки:

"男尊女卑" /дансонджьобі/ - Піднесення чоловіків, приниження жінок. Вираз відображає історичні уявлення про переваги чоловіків у відносинах та соціальному статусі. "女々しい" /нян्यान-ші:/ - Жіночий, фемінний. Вираз описує чоловіка, чиє поведінка або вигляд вважають жіночими, використовуючи певні стереотипи. "男は度胸、女は愛嬌" /отоко докьо: онна ва аікю:/ - Чоловік - це сміливість, жінка - це чарівність. Вираз визначає очікування щодо якостей, які

сприймаються як чоловічі та жіночі в японському суспільстві. "男女逆転" /данджьо гякутен/ - Рольова інверсія чоловіків і жінок. Вираз може вказувати на обставини, коли традиційні ролі чоловіків і жінок обертаються навпаки. "女の一言" /онна но хітотоко/ - жіноче слово. Використовується для вказівки на важливість або вагомість висловлювань жінок у певних ситуаціях.

Також до принижуючих в сторону жінок можна віднести таку низку фразеологізмів, як: "悪妻は百年の不作"/акусаї ва хяку нен но фусаку/ , котрий має сенс, що погана дружина спричиняє неврожай протягом ста років. Звідси впливає думка, що той, хто має погану дружину, нещасливий протягом усього свого життя. На думку японського вченого Тамури Кенго, вважається, що щастя чоловіка здебільшого залежить від того, чи зможе він вибрати собі хорошу дружину, і тому ми не можемо бути занадто ретельними у виборі партнера. Спочатку ніхто не думав, що його дружина погана; він був задоволений нею. Але чому він почав вважати її поганою дружиною? Існує багато причин, але можна сказати, що саме чоловік робить дружину хорошою чи поганою, тому що загалом чоловіки, особливо в Японії, мають найбільший вплив на свої сім'ї, особливо якщо говорити про сім'ю. Це прислів'я ґрунтується на домінуванні чоловіків над жінками. (田村, 健吾, 2003, с.96)

До категорії фразеологізмів, де "приниження жінок – підвищення чоловіків" більш помітно, можна віднести вираз "男尊女卑" /дансочі джьохі/ , котрий буквально позначає, що до чоловіків ставляться з повагою, а до жінок - як до нижчих.

Залежність жінок від чоловіків також можна прослідкувати у фразі "女は三界に家なし" /онна ва сангаї ні іє наші/, трансліюючи значення, що жінка не має власного постійного житла протягом трьох періодів свого життя, тому що вона підкоряється батькові, коли вона малолітня; чоловікові, коли заміжня; синові після смерті чоловіка. "夫唱婦隨" /фушьофудзуї/ - чоловік ініціює, дружина підкоряється. "夫の七度去るまでは家を出ぬもの" /отто но нанатабі сару маде ва іє о дену моно/ на позначення того, що навіть якщо чоловік наказує дружині піти

[тому що він хоче розлучитися], вона не повинна покидати його, поки він не накаже сім разів.

На противагу усім виразам, котрі змальовують красу фемінності, в японській культурі існують такі поняття, як "女の話は一里限り" /онна но ханаші ва хітодзато кагірі/, що несе сенс, що розмови жінок не виходять за межі одного села, бо вони тривіальні і неглибокі. "女人に賢人なし" /ньонін ні кенджім наші/ не існує мудрих жінок. (Asian Folklore Studies, 1992. с. 169)

Подібні приклади ілюструють різноманітність гендерних відтінків у японській фразеології та як вони можуть відображати соціокультурні погляди на чоловічі та жіночі ролі в суспільстві. Однак, у японській фразеології гендерні компоненти часто взаємодіють з іншими елементами, такими як емоції, соціокультурні стереотипи та ситуаційний контекст. Розглянемо цю взаємодію на прикладах:

"男泣き" /отоко накі/ - Чоловіча плачучість. Вираз використовується для опису ситуацій, коли чоловік виявляє емоційність або плаче, порушуючи стереотип чоловічої стійкості. "女の涙もろい" /онна но наміда мороі/ - Сльози жінок – ніжні. Використовується для підкреслення ідеї, що жіночі сльози вважаються вразливими та емоційно збудженими. "男女トラブル" /данджьо торабуру/ - Проблеми між чоловіками та жінками. Вираз вказує на конфлікти, що виникають у відносинах між чоловіками та жінками, де гендерні ролі можуть впливати на ситуацію. "女々しい一面を見せる" /нян्यान-ші: ічімен о місеру/ - Продемонструвати жіночу сторону. Вираз вказує на те, що особа, яка виявляє жіночі риси, показує свою вразливість чи ніжність. "男前" /отоко мае/ - Чоловіча привабливість. Використовується для опису чоловіків, які володіють привабливим чоловічим виглядом чи властивостями (Platt, 2000. с.57). Ці приклади вказують на те, як гендерні компоненти взаємодіють із зазначеними фразеологічними виразами, надаючи їм специфічний сенс та контекст в рамках соціокультурних норм та очікувань.

Гендерне відображення в японській мові відображає традиційні стереотипи, але також піддавалося впливу сучасних змін у суспільстві. Розглянемо ці аспекти на прикладах фразеології:

Традиційні аспекти: "Принц на білому коні" (白馬の王子様 - /хакуба но о:джи:-сама/). Вираз відображає традиційне уявлення про чоловіка, який врятує жінку, і вказує на роль чоловіка як захисника. "花より団子" /хана йорі данго/ - Дразпершість перед квітами - вираз підкреслює прагматичний підхід до життя, де на перше місце ставиться користь або задоволення, а не зовнішній вигляд (Omori, 1920).

Сучасні аспекти: "女性活躍" /джьосеі кацуяку/ - Активна участь жінок. Відображає сучасний парадигму ролей, підкреслюючи активну участь жінок у різних аспектах суспільства. "男女平等" /данджьо бьо:до:/ - Рівність чоловіків і жінок. Відзначає загальні прагнення до створення рівних можливостей для обох гендерів (Hsia, 1996. с.310).

Гендерні ролі у сучасному суспільстві: "女性のキャリアウーマン" /джьосеі но кяріау:ман/ - Кар'єрна жінка. Відображає зміни в соціокультурному статусі жінок, акцентуючи їхню активність у кар'єрному розвитку. "男は黙って女子力" /отоко ва даматте джьошірьоку/ - Чоловік мовчить, а жіноча енергія. Підкреслює сучасне розуміння та цінність жіночої сили та впливу в різних сферах життя. Ці приклади вказують на те, як гендерне відображення в японській фразеології відтілює традиційні уявлення, але також віддзеркалює сучасні зміни в розумінні гендерних ролей та їхнього сприйняття в суспільстві.

У японському суспільстві фразеологія відіграє важливу роль у формуванні стереотипів та уявлень про жіночі ролі. Наприклад, вираз "おてんば娘" /отенба мусуме/, що означає "Дівчина-томбой", хоч і сприймається як позитивний стереотип, одночасно може підтримувати очікування, що дівчина може бути енергійною, але лише в рамках традиційно прийнятих ролей. Інший приклад - "

女は度胸、男は策" /онна ва докьо: отоко ва саку/, що перекладається як "Жінка - це сміливість, чоловік - це хитрість", може утверджувати стереотип, обмежуючи ролі жінок і чоловіків в суспільстві, визначаючи їхні характерні якості (Narayan, 2016).

Фраза "男尊女卑" /дансонджьобі/, що означає "Піднесення чоловіків, приниження жінок", ілюструє історичні уявлення про гендерні ролі, сприяючи утвердженню соціокультурних норм, де чоловіки переважають. "女は三日で見抜く" /онна ва мікка де мінуку/ - фраза, що означає "Жінка розглядає за три дні", вносить елемент стереотипу, що жінки обладнані особливою здатністю до інтуїтивного розуміння ситуацій. Нарешті, вираз "女心と秋の空" /онна гокоро то акі но сора/, який перекладається як "Серце жінки і осіннє небо", може підтримувати ідею про непередбачуваність жіночих емоцій та станів, аналогічно змінам восени.

В аналізі гендерного компоненту в японській фразеології виділяються кілька ключових висновків, що відображають глибокий зв'язок між мовними виразами та стереотипами гендерних ролей у японському суспільстві.

По-перше, стереотипи про ролі чоловіків і жінок в японській фразеології часто відображають традиційні уявлення, де жінка часто пов'язується з ніжністю, а емоційність чоловіка може сприйматися як неприйнятною. Наприклад, фраза "男泣き" /отоконакі/, що означає "чоловіча плачучість", підтримує ідею, що прояв емоцій для чоловіків може бути несприятливим.

По-друге, у сучасному контексті виявляються спроби визначення нових гендерних ролей та відмінностей у сприйнятті статевих характеристик. Наприклад, вираз "女性活躍" /джьосеі кацуяку/, що перекладається як "активна участь жінок", свідчить про зростаюче визнання ролі жінок у різних аспектах суспільства.

По-третє, бачимо вплив гендерного компонента на формування стереотипів про жінок, зокрема через фразеологію, що асоціює жінок з емоційною вразливістю чи непередбачуваністю. Наприклад, вираз "女心と秋の空" /онна гокоро то акі но сора/, який порівнює серце жінки з осіннім небом, може посилювати ідею непередбачуваності жіночого внутрішнього світу.

Зазначені висновки вказують на складний характер гендерного відображення в японській фразеології та його роль у формуванні та утриманні гендерних стереотипів у японському суспільстві.

Висновки до 2 розділу

У цьому розділі було проведено дослідження образу жінки в японській фразеології. Визначено специфіку образів жінки в японській мові, включаючи стереотипи та структури образів.

Було здійснено аналіз способів вираження жіночих образів у фразеологічних одиницях японської мови та було встановлено, що вони відображаються через різноманітні граматичні конструкції, лексичні одиниці та ідіоматичні вирази, які надають конкретні характеристики та властивості жіночому образу.

Проведений аналіз фразеологічних одиниць з гендерним компонентом, що позначає жінок в японській мові, свідчить про наявність широкого спектру способів вираження стереотипних уявлень та ролей, пов'язаних з жіночістю в японському суспільстві.

Отже, дослідження образу жінки в японській фразеології дозволяє краще розуміти культурні та гендерні аспекти японського суспільства, а також виявити специфіку вираження стереотипів та уявлень про жіночі образи через мовленнєві засоби.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження були зроблені наступні висновки:

Фразеологія є важливою галуззю лінгвістики, що вивчає фразеологічні одиниці, тобто стійкі вислови, які мають сталу лексичну та синтаксичну структури. Дослідження теоретичних основ фразеології важливо для розуміння природи мови, її елементів та специфіки фразеологічного складу. Основні аспекти включають лексичну та синтаксичну структуру фразеологічних одиниць, семантику та історію їхнього походження. Вивчення цих аспектів допомагає розкрити значення фразеологічних виразів та їхні внутрішні зв'язки. Фразеологія важлива для розвитку лексикографії та забезпечення практичного застосування в мовній практиці.

Фразеологічні одиниці в японській мові є не лише мовним явищем, але й важливою складовою культурної ідентичності. Вони допомагають виражати концепції, які багато в чому визначають світосприйняття японців. Глибокий контекст культури, ієрогліфічна система та відображення природних явищ формують унікальний лінгвістичний пейзаж японської фразеології, що заслуговує на увагу дослідників та тих, хто цікавиться японською мовою та культурою.

Стереотипи та образи в японській фразеології відображають складні соціокультурні реалії та ментальність народу. Вони відіграють важливу роль у формуванні мовного виразу та сприйнятті концепцій. Розуміння цих фразеологічних одиниць допомагає не лише в освоєнні мови, а й у глибокому усвідомленні культурних та соціальних аспектів японського суспільства.

У японській мові специфіка образів жінок визначається традиційними гендерними ролями та культурними очікуваннями. Фразеологічні вирази часто асоціюють жінок з роллю дбайливої матері та гармонійної дружини, використовуючи образи, які відзначаються красою, емоційністю та зв'язком з природою. Зазначено також, що деякі образи пов'язані з емоційною сферою.

Розуміння цих фразеологічних виразів є ключовим для аналізу культурних та гендерних аспектів в японській мові.

Аналізуючи фразеологічні одиниці з гендерним компонентом, що вказують на жінок в японській мові, виокремлюється кілька основних тематичних аспектів. Деякі фразеологізми, використовують образи природи та емоцій, щоб визначити красу та чутливість жінок. Інші, відображають традиційні гендерні ролі, підкреслюючи ідеалізовану роль жінки як доброї дружини та мудрої матері. З іншого боку, в мові часто зустрічаються фрази на приниження жінок, їхнього розуму чи статусу, цінності не лише в сім'ї, а й в суспільстві також. Ці всі вище зазначені фразеологічні конструкції вказують на важливі аспекти культурних уявлень та соціальних ролей, які формують стереотипи щодо жіночості в японському суспільстві через мовленнєвий вираз. За допомогою таких виразів в японській мові закладаються не лише мовні, а й соціокультурні нюанси, що відображаються у сприйнятті та визначенні жіночої ідентичності в даному контексті.

要約

研究の対象は日本語の句単位である。

研究の対象は、日本語の句単位に存在する女性像である。

日本語の句単位における女性のイメージ、地位、重要性の位置づけを体系的かつ深く明らかにすることを目的とする。

日本語の句単位とその特殊性を分析し、句単位が日本の文化、伝統、考え方の独特な面を反映していることを発見した。日本語の語句単位は、文化的、歴史的なルーツを持つと同時に、日本人のメンタリティの特殊性を反映している可能性がある。

また、日本語のステレオタイプやイメージについても検討され、様々な現象や概念に対する日本人の認識や態度の特殊性を反映し、言語的な世界像を形成する上で重要な役割を果たしていることが示されている。

このように、日本語の語句単位研究の理論的側面の分析によって、この言語体系の特殊性だけでなく、日本人の文化的・精神的特徴をよりよく理解することができる。これらの側面の研究は、日本語と日本文化を深く研究するための重要なステップである。

日本語の女性を指すジェンダー要素を含む句単を分析すると、いくつかの主要な主題的側面が区別できる。女性の美しさや感受性を定義するために、自然や情緒のイメージを用いる句単もある。また、伝統的な性別の役割を反映し、良妻賢母としての女性の理想的な役割を強調するものもある。その一方で、女性の知性や地位、家庭内だけでなく社会における女性の価値を否定するような表現もしばしば見られる。以上のような言い回しはすべて、言語表現を通して日本社会の女性に関するステレオタイプを形成している文化的信念や社会的役割の重要な側面を指摘している。

日本語のこうした表現には、言語的なニュアンスだけでなく、社会文化的なニュアンスも含まれており、それがこの文脈における女性のアイデンティティの認識や定義に反映されている。

キーワード:日本語の句単位、日本人の文化的、女性の知性、社会文化的なニュアンス、アイデンティティの認識。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Андрейчук Н. І., & Бондарук, О. А. (2015). Художній образ крізь призму лінгвосеміотики. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство* (3), 17-22. http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2015/NV_2015_3/4.pdf
- Баран, Я. А., & Зимомря, М. І. (1999). *Теоретичні основи фразеології*. Ужгород: Ужгородський державний університет. https://shron1.chtyvo.org.ua/Zymomria_Mykola/Teoretychni_osnovy_frazeologii.pdf
- Ліщенко, В. О. (2017). Фразеологізми та особливості їх класифікації. Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації. *Житомирський державний університет імені І. Франка. Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації від 15 грудня 2017 року*. 226-229 <http://eprints.zu.edu.ua/26362/1/%D0%9B%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
- Ржевська Д. (2018). Концепт у когнітивній лінгвістиці (на прикладі оноματοпоетичної лексики). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 21(2), 59-64. http://aphn-journal.in.ua/archive/21_2018/part_2/13.pdf
- Яцьків М. Ю. (2013). Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнародної*

науково-практичної конференції. Ужгород, 2014. Вип. 8 (27).

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9913/1/40.pdf>

Lakoff, George (1972). Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2, 458-508.

<https://doi.org/10.1007/BF00262952>

Kramarae, Cherie (1981). *Women and Men Speaking: Frameworks for Analysis*. Newbury House Publishers.

Gastineau, Z. N. (2015). How Women in Heian Japan Reflect and Alter Ancient China's Ideal Woman: The Warriors of Virtue. *History Undergraduate Honors These*. University of Arkansas, 1-61. <https://scholarworks.uark.edu/histuht/4>

Hoffman, M. (2012, Jul 29). The Taishō Era: *When modernity ruled Japan's masses*. *The Japan Times*.

<https://www.japantimes.co.jp/life/2012/07/29/general/thetaisho-era-when-modernity-ruled-japans-masses>

Hsia, H., & Scanzoni, J. (1996). Rethinking The Roles of Japanese Women. *Journal of Comparative Family Studies*. University of Toronto Press, Vol.27, No.2, 309-329.

<https://doi.org/10.3138/jcfs.27.2.309>

Jacob, F. (2015). The Alteration of the Image – Women and Japanese Society. *CUNY Academic Works*, 1-12 https://academicworks.cuny.edu/qb_pubs/16

Kincaid, C. (2016, April 24). *Gender Expectations of Edo Period Japan*. *Japan Powered*. <https://www.japanpowered.com/japan-culture/genderexpectations-of-edo-period-japan>

- Magnúsdóttir, L. (2015). Alluring Faces: Beauty Standards in Japanese Society through the Ages. *University of Iceland, School of Humanities Japanese Language and Culture*, 1-45.
<https://skemman.is/bitstream/1946/22803/1/Laufey%20Magn%C3%BAsd%C3%B3ttir.pdf>
- Platt B. (2000). Elegance, Prosperity, Crisis: Three Generations of Tokugawa Village Elites. *Sophia University, Vol. 55, No 1*, 45-81 <https://doi.org/10.2307/2668386>
- Silva M. A. (2010). Women in Ancient Japan: From Matriarchal Antiquity to Acquiescent Confinement. *Inquiries Journal/Student Pulse*, 2(09), 1.
<http://www.inquiriesjournal.com/a?id=286>
- Walthall A. (1984). Peripheries. Rural Culture in Tokugawa Japan. *Monumenta Nipponica. Sophia University, Vol. 39, No.4*, 371-392
https://www.jstor.org/stable/2384572?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Haruko, W., & Gay, S. (1984). Marriage and Property in Premodern Japan from the Perspective of Women's History. *Journal of Japanese Studies*, 10(1), 73-99.
<https://www.jstor.org/stable/132182?seq=1>
- Hiroko Storm. (1992). Asian Folklore Studies, Volume 51. Nanzan University. Lafayette College. 167-182 <https://doi.org/10.2307/1178330>
- Ide, S. (1982). Japanese Sociolinguistics Politeness and Women's Language. *Open Journal of Modern Linguistics, Vol.4, No.5*, 357-385.
[http://dx.doi.org/10.1016/0024-3841\(82\)90009-2](http://dx.doi.org/10.1016/0024-3841(82)90009-2)

- Kengo T. (2003). A Comparative Study of English and Japanese Proverbs: Based on Well-known Japanese Proverbs. *Nature and Human activities. Tokyo College of Music Repository*, 49-72. <https://core.ac.uk/download/pdf/230043982.pdf>
- Narayan, S. (2016). Women in Meiji Japan: Exploring the Underclass of Japanese Industrialization. *Inquiries Journal/Student Pulse*, 8(02), 1-3. <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=1369>
- Omori, A., & Kochi, D. (1920). Court Ladies of Old Japan. *Boston: Houghton Mifflin Company*. <http://digital.library.upenn.edu/women/omori/court/court.html>
- Sekiguchi S. (2010). Confucian Morals and the Making of a ‘Good Wife and Wise Mother’: From ‘Between Husband and Wife there is Distinction’ to ‘As Husbands and Wives be Harmonious’. *Social Science Japan Journal*, 13 (1) 95-113. <https://www.jstor.org/stable/40961243?seq=1>
- Tanimura R. (2011). Practical Frivolities: The Study of Shamisen Among Girls of the Late Edo Townsman Class. *International Research Centre for Japanese Studies, National Institute for the Humanities*, 23, 73-96. <https://www.jstor.org/stable/i40058970>
- Tanizaki Junichiro. (2010). *In New World Encyclopedia*. https://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Tanizaki_Junichiro&oldid%20=98495186